

לימודי דעת – תוכנית לימוד השולחן ערוך

הלכות עירובין

סימן שמ"ה – שיעור 02

מהדורה שניה

© רשות השימוש בשיעורים היא אישית בלבד לצורך לימודי הקורס ולחזרה ושינון
אין להשתמש בשיעור זה לשום מטרה אחרת ללא רשות מפורשת מהמו"ל
- לימודי דעת תכנית הסמיכה שע"י פרחי שושנים 03-6166340 -

תוכן השיעור:

1. סעיפי השו"ע
2. המשך גדרי רשות היחיד
3. חורים בכתלים
4. חור המנעול והכנסת מפתח לתוכו
5. אויר מעל רשות היחיד
6. כלים גדולים המונחים ברשות הרבים

נכתב ע"י הרב דוד אוסטרוף שליט"א

נערך ע"י הרב א. אלחרר שליט"א

סימן שמ"ה סעיפים ד - ו

ד. חורים שבכתלי רשות היחיד שכלפי רשות היחיד, הם רשות היחיד. הגה: ואם הם כלפי חוץ ואינם עוברים כלפי פנים, נדונים לפי גבהן ורחבן, כמו שיבאר סי' זה סעיף י"ג (ב"י בק"ט הרשב"א והמגיד).

ה. אויר רשות היחיד הוא רשות היחיד עד לרקיע.

ו. אפילו כלי כגון תיבה או מגדל או כוורת, אם יש לרבע בו ארבעה על ארבעה והוא גבוה עשרה, הוי רשות היחיד.

חורים בכתל

גדרי רשות היחיד - המשך

עניינם של חורים בכתל רשות היחיד מובאים בגמרא מסכת שבת דף ז עמוד ב: "חורי רשות היחיד כרשות היחיד דמו", ופירושו: חור שבכתל רשות היחיד דינו כרשות היחיד, גם אם החור פתוח עד רשות הרבים, לפיכך אם אדם ירים חפץ מקרקע רשות הרבים ויניחנו בחרכים בקיר שהינם מפולשים מצד לצד הוא יעבור על איסור דאורייתא.

גודל החור

נחלקו הראשונים לגבי חורים מה גודלם, ומתי יתחייב המוציא או המכניס בהם.

דעת התוספות, שאין חיוב (המכניס מרשות הרבים) אלא אם כן גודל החור ד' על ד' טפחים.

הרשב"א, המאירי סוברים שבחורי רשות היחיד אין צריך שיעור ד' על ד', ויש להם דין רשות היחיד בכל אופן.

גובה החור

מלשון השולחן ערוך שלא חילק לגבי גובה החור, אלא "כל שהוא מפולש דינו כרשות היחיד" משמע, שאין חילוק. וכן משמע מלשון הרמ"א, שחילק דוקא בשלא מפולש, וכן פסק המגן

סעיף ד'

תוספות

הרשב"א, מאירי

אולם המשנה ברורה מציין את האליה רבה, שיש ראשונים הסוברים, שאם החור הוא נמוך מעשרה טפחים אינו משמש את בעלי רשות היחיד, ולהיפך המשתמשים בו הם אנשי רשות הרבים או הכרמלית, ולכן חורים אלה יחשבו כחלק מהרשות שהם נמצאים. (ראה ציור מס' 1 בסוף השיעור)

חור המנעול

תוצאה מעשית הנובעת מהלכה זו היא: הכנסת המפתח לחור המנעול. אם המנעול הוא מסוג שאין לו פתח בצד הפנימי של הדלת, ואפשר להכניס את המפתח רק מבחוץ - זהו מקום פטור, ומותר להכניס לשם את המפתח.

לגבי פתיחת הדלת, כאשר המפתח תקוע בחור המנעול - אם הדלת נפתחת כלפי חוץ אפשר לפתוח את הדלת, מכיון שהמפתח נשאר באותה רשות, אולם אם הדלת נפתחת כלפי פנים מעבירים את המפתח לתוך רשות היחיד. בעניין זה תלוי מהי הרשות של הדלת, האם היא רשות הרבים, כרמלית או חצר - לפי הגדרת הדלת אפשר להחליט אם מותר לפתוח אותה כאשר המפתח בפנים.

במפתח מסוג זה (שאינו מפולש הנקב) כאשר החוץ הוא רשות הרבים - אסור לדחוף את הדלת פנימה כאשר המפתח תקוע בחור. אם אי אפשר להוציא את המפתח לפני הפתיחה אז סבוב המפתח ודחיפת הדלת פנימה יהוו בעיה.

מצוי יותר שהחלק החיצוני הוא כרמלית. במנעולים, שאי אפשר להוציא המפתח לפני פתיחת הדלת כי אז נסגר המנעול שוב, ניתן להסיר את החגורה (במקומות שיש בעיה בטלטול המפתח ישנה חגורה אליה מחובר המפתח כדי להימנע מטלטול אסור) להכניס את המפתח לחור מבלי לפתוח את המנעול, אלא להניחו כך ולאחר מכן לקחת שוב את החגורה ביד ולסובב את המפתח באותה היד, לפתוח את הדלת בזמן שנשארים עדיין לעמוד בחוץ - ביד השניה לעצור את ניצרת המנעול (ועדיין להחזיק את המפתח ביד הראשונה) כעת צריך לסגור את הדלת (אשר לא תנעל משום שנצרנו את המנעול). להסיר את המפתח מהמנעול, לחגור את החגורה או להחזיר את המפתח אל מתחת לשטיח. אחרי זה ניתן להכנס הביתה.

חדר המדרגות בבנין דירות - אם יש עירוב חצרות בבנין הדיירים יכולים להכניס חפצים מחדר המדרגות לדירה ולהיפך. ולכן בתוך חדר מדרגות כזה ניתן לפתוח את המנעול בצורה רגילה. אם אין עירוב חצרות צריכים לנהוג כמו שתיארנו קודם בהתייחסונו למקום ככרמלית.

מנעול רגיל: במנעול רגיל (שאפשר להכניס מפתח גם מבפנים וגם מבחוץ) המנעול הוא ברשות היחיד ואין היתר להכניס את המפתח מבחוץ אלא אם כן יש עירוב חצרות, במקום או אם הכניסה היא דרך חצר שהינה רשות היחיד ממש.

הלכות עירובין סימן שמ"ה סעיפים ד - ו / שיעור 02

הרב וייס זצ"ל (שו"ת מנחת יצחק, ח"ו ס' ר"ז) מציע להדביק ניר על פתח המנעול מבפנים כך שהחור הפנימי לא יהיה שמושי. מכיון שניתן להסיר הדבקה זו ספק אם החור ישנה את ההגדרה של רשות היחיד, אלא אם כן ההדבקה תעשה בצורה כזו שהסרתה בשבת תהיה בגדר איסור.

הסיבה שחור מפולש הפתוח מבפנים ועד לחוץ נחשב רשות היחיד היא מפני שבעל הבית של רשות היחיד יכול להשתמש בחור הזה. אם בעל הבית אינו יכול להשתמש בחלק של החלל הוא לא יחשב כרשות היחיד.

אם חור המנעול הוא קטן הרי החלק החיצוני של החלל לא ניתן לשימוש מבפנים, וכך החלק החיצוני הינו מקום פטור. הבעיה היא שהחלק המרכזי של חלל המנעול ניתן לשימוש משני הצדדים, וצריך עיון אם הוא מהווה רשות היחיד.

חור חד צדדי

כתב הרמ"א, חור בקיר אשר פונה לרשות הרבים, ואינו מפולש לרשות היחיד מוגדר לפי ממדיו. וביאר המשנה ברורה: אם הוא בגובה עשרה טפחים ושטחו ארבעה על ארבעה טפחים הוא רשות היחיד.

ובמקרה שהוא נמוך מעשרה טפחים: אם שטחו ארבעה על ארבעה טפחים הוא כרמלית, אם שטחו פחות מכך הוא מקום פטור.

החלל שמעל לרשות היחיד

סעיף ה

הגמרא בשבת (ז, ב) מציינת, שהחלל מעל לרשות היחיד הינו רשות היחיד. וכן פסק המחבר, וכתב המגן אברהם, שאף אם יתחב קנה שאין בו ד' על ד' ברשות היחיד על גבו - הוי רשות היחיד.

זה בניגוד לרשות הרבים אשר החלל מעליה מוגבל לעשרה טפחים. לפי זה, מובא במשנה ברורה (סעיף יב) שאם יזרקו חפץ מרשות הרבים על עמוד שגובהו מאה אמות והוא ברשות היחיד - יתחייבו, משום שהחפץ נפל ברשות היחיד. אם אותו עמוד יהיה ברשות הרבים - אינו רשות הרבים, מכיון שמעל גובה עשרה טפחים אינו רשות הרבים. (צידי העמוד עד גובה עשרה טפחים יתכן ויחשבו רשות הרבים)

כלי ברשות הרבים

סעיף ו

סעיף זה דן בחפצים הנמצאים ברשות הרבים. כפי שהזכרנו המימדים של חפץ שהינו רשות היחיד הם ד' טפחים על ד' טפחים, ובגובה - י' טפחים.

הלכות עירובין סימן שמ"ה סעיפים ד - ו / שיעור 02

הגמרא בשבת (ח, א) מציינת, שכוורת אשר אלה הם מימדיה הינה רשות היחיד, וזה לא תלוי בעובדת היות הכלי מחובר לקרקע או שהינו נייד. כל חפץ בגודל זה שממוקם ברשות הרבים או בכרמלית הינו רשות היחיד. וכמו כן גם החלל מעל חפץ זה הינו רשות היחיד.

אם החפץ נמוך מעשרה טפחים, אבל רחבו ארבעה טפחים - אם הינו מחובר לקרקע הוא **כרמלית** (על אף שהינו מוצב ברשות הרבים) ואם אינו מחובר לקרקע הינו חלק מרשות הרבים.

המגן אברהם מביא את הרש"י בשבת (ח, א) שכלי אינו יכול להיות כרמלית אלא אם כן הוא מחובר לקרקע. (אם אינו מחובר לקרקע הוא נקרא כלי, ואינו יכול להיות כרמלית, אם הינו מחובר לקרקע אינו נקרא כלי והוא מוגדר כרשות אשר הוא מוצב בה)

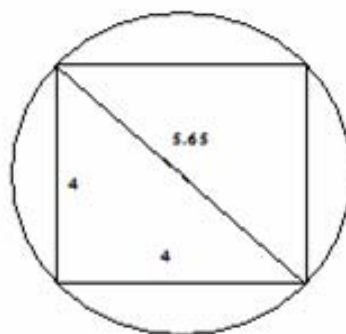
ובשער הציון (ס"ק טו) כתב שה**אבן עוזר** חלק על דברי המגן אברהם הנ"ל, ומכל מקום פסק בשער הציון כדברי המגן אברהם שכן משמע בראשונים.

אם הכלי נמוך מ' וקטן מד' אף שבסתם מידות אלו הם מקום פטור כנלמד בסעיף יט, מכל מקום לגבי כלי בטלים לרשות הרבים שאין שם מקום פטור על כלי (כמו בכרמלית) שער הציון (סע' טו) בשם המאירי וכן פסק **החיי אדם**.

כלי בכרמלית אשר חסר את המדות להיות רשות היחיד, הרי הוא כרמלית, משום שהוא בטל לרשות שבה הוא נמצא.

כוורת (כלי עגול) אשר שטחה ארבעה על ארבעה טפחים הרי היא רשות היחיד. המחבר מציין שהכלי אינו חייב להיות מרובע - הוא צריך להיות בעל שטח של ארבעה על ארבעה טפחים. לפי זה קוטר העגול של כלי כזה צריך להיות 5.65 טפחים. (משנה ברורה טו)

למעשה, ראינו שישנם חפצים ברשות הרבים אשר דינם כרשות היחיד וצריך להיזהר לא לשים עליהם חפץ או לקחת מהם חפץ. דוגמאות לכך הינם: תיבות דואר, מכוניות, תאי טלפון, פח זבל וכדומה.

שאלות לחזרה

1. מהי הגדרתו של חור בקיר של רשות היחיד, ומדוע?
2. מה דינו של חור בקיר המפולש לרשות הרבים?
3. מה דינו של חור שהוא שמונה טפחים מעל הקרקע?
4. מה דינו של חור בקיר הפתוח לרשות הרבים בלבד?
5. מה הבעיה בהכנסת מפתח לחור המנעול?
6. מה דינו של החלל מעל לרשות היחיד?
7. לפי מה תגדיר כלי ברשות הרבים ובכרמלית?
8. מה המידה בכלי עגול שמגדירה אותו כרשות היחיד?

תשובות

1. חור בקיר של רשות היחיד הינו רשות היחיד גם כן, מכיון שהוא נתון לשימושם של בעלי רשות היחיד.
2. גם אז הוא נקרא רשות היחיד.
3. לפי המגן אברהם זה עדיין רשות היחיד אבל האליה רבה מביא ראשונים הסוברים שבמקרה כזה - זה רשות הרבים (זאת כאשר מעבר לקיר רשות הרבים).
4. תלוי בממדיו של החור.
5. הבעיה היא שחור המנעול מפולש מרשות היחיד אל הרשות החיצונית ולכן כשמכניסים מפתח מכרמלית או מרשות הרבים עוברים כאן על אסור העברה לרשות היחיד.
6. רשות היחיד עד לרקיע.
7. כלי שיש לו ממדים של רשות היחיד כלומר ד' טפחים על ד' טפחים בגובה י' טפחים הינו רשות היחיד ולא משנה היכן הוא נמצא. ברשות הרבים, אם גובהו פחות מעשרה טפחים - אם עדיין רוחבו ארבעה טפחים והוא מחובר לקרקע הריהו כרמלית, אם אינו מחובר לקרקע הינו רשות הרבים. אם הינו פחות מעשרה טפחים בגובהו ופחות מארבעה טפחים בשטחו דינו כרשות הרבים, שאין כלי מקום פטור אלא אם כן מחובר. בכרמלית - הוא תמיד כרמלית.

8. הקוטר של כלי עגול צריך להיות לפחות 5.65 טפחים.

ציור 1

צלום תשובה של המנחת יצחק לגבי מפתח

לגזור, וצ"ע. ובשו"ת מנחת יצחק ח"ג סי' כז דן בענין מנעולי י"ל שאי אפשר להוציא המפתח לפני פתיחת הדלת שאם מוציאים המפתח נסגר המנעול שוב, והעלה שם לפתוח באופן זה שיסיר המפתח עם החגורה מעליו ויכניס המפתח לחורו ולא יפתח המנעול אלא יניחנו כן. ולאחר מכן יקח החגורה בידו שוב ויפתח המנעול וגם הדלת. ויעצור מבפנים (את נצרת המנעול) ע"י ידו השניה או ע"י אחר שלא יסגר המנעול מאליו, ושוב יסגור הדלת ויוציא המפתח מחורו וילכשנו עם החגורה ויכנס לבית. ובנה שם ההיתר על כמה יסודות. דהחור שהוא למעלה מעשרה הוא מקום פטור, ואף כשלפני הדלת הוא כרמלית לא אמרינן מצא מין את מינו בחורי כרמלית (ע"י לעיל פרק ד), וא"כ כשמכניס המפתח לחורו ממקום שהוא עומד שם שהוא כרמלית, הרי הוא מכניס מכרמלית למקום פטור, וע"י הנחת החגורה מידו נעשית הנחה גמורה במקום פטור. וכששוב פותח הדלת והחגורה בידו אע"פ שעל ידי זה נעשה כמחליף מכרמלית לרשות היחיד דרך מקום פטור, דהרי כשפותח הדלת עם המפתח נעשה כחורי רה"י, העלה שם להקל דבעצם מחליף ברשויות דרבנן יש מתירים (ע"י לעיל סעיף טז), וכאן יש עוד צרוף להקל שהרי כשפותח הדלת עם המפתח בתוכו עדיין אגודו בידו על ידי החגורה ואין כאן הכנסה גמורה לרה"י (ע"י"ש שרצה להקל דלא בעינן יכול למשוך אצלו, וע"י מ"ש בזה בפרק ז, אבל מ"ש דהכא נקרא יכול

